

MIT VÁR A GYÜLEKEZET A LELKÉSZTŐL

Huszonkét évi lelkési szolgálat tapasztalatai alapján próbálok feleletet adni az unitárius lelkészképzés egyik nagy kérdésére: mit vár a gyülekezet a lelkésztől.

1. Gyors és mélyreható változások korát éljük. Szinte megbabonáz, amit a tudomány, a technika, a művelődés terén elért az ember. A gyülekezet *ebben a korban él*. Mi a gyülekezet? Valláserkölcsei közösség, mely egy meghatározott helyen élő unitáriusokból tevődik össze. A gyülekezet hittelvíleg összeillő lelki közösséget fejez ki, melyben a tagok hit és cselekedet által válnak Istenországunk munkásaivá.

A gyülekezet valláserkölcsei életének irányítója a lelkész, aki „primus inter pares“. Ő elől jár az istenszeretben, az emberszeretet és áldozatkészség területén; ő a gyülekezet példamutatója.

A gyülekezet és a lelkész között közvetlen munkatársi viszony épül ki. Ennek a viszonynak megvannak az írott és íratlan törvényei, szabályai, melyeknek teljesítése eredményezi a fejlődő és mélyülő gyülekezeti életet.

2. A múlt és jelen kiváló szellemei megnyilatkozásainak tükrében próbáljunk feleletet adni arra a kérdésre, hogy *milyen ember legyen a lelkész*.

Channing E. Vilmos unitárius teológus a lelkésztől azt kívánja, hogy legyen a „szeretet embere“, Irwin Shaw „Oroszlánkölykök“ című művének öreg papját rokonszenves vonások jellemzik: „A pap hangjából hiányzott a hivatásos szenvedély és buzdítás, ez a hang csak az imént támadt, friss gondolatokkal szólt az Istenhez és a gyülekezethez, s nem visszhangozta mások áhítatát, nem kísértettek benne régvolt istentiszteletek, ismerős szentbeszéd emlékei; az igaz, mélyről jövő hit hangja volt.“ Albert Maltz regényében, a „Tüzes nyíl“-ban így vall az egyik szereplő papról: „Én megéreztem rajtad, hogy igazi pap vagy. Te nem bántasz senkit.“ Jókai Mór „Egy az Isten“-ében megkapó jellemzést ad az unitárius lelkésztől: „Olyan egyszerű ember ő is, mint a többi. Amit beszél, az nem szól felfelé az angyaloknak, csak lefelé az embereknek. Mikor megáld, nincs nála se pásztorbot, se halászgyűrű, olyan szegény ő is, mint amilyen szegények azok, akiket áldásával elbocsátott.“ Móricz Zsigmond Matolcsija a „Fáklya“-ban így jellemzi önmagát: „Én nem vagyok pap, ahogy előírták, milyen legyen a pap. Én ember vagyok, ahogy jön . . . Pap

vagyok, aki minden hívet egyformán kell felkeressen, akár szegény, akár gazdag.“ Cezar Petrescu Toma Avramescuja: „igaz, szelíd szolgálja ő Istennek, amilyen kevés akad a papok között“. Az unitárius lelkész jellemének kiváló rajzát adják Kriza János, Simén Domokos, Ferencz József. Kriza János püspök egyik papszentelési beszédében a lelkiismeret őreinek mondja a papokat. „A lelkiismeret, mi magunk legyünk saját magunk ellenőrei, felvigyázói, szüntelen emlékeztetve: a te gyülekezeted, az Istentől reád bízott lelkek érdekeinek előmozdítására szentelendő erőd és időd legjava; azoknak üdvét, jóllétét mindig szíveden kell hordoznod, azon gondolkodván: hol és miképp lehetsz üdvös hatással híveidre, hogy szolgálhatsz tanáccsal, intéssel.“ Ferencz József püspök zsinati papszentelési beszédei gazdag anyagot szolgáltatnak azoknak, akik érdeklődéssel tekintenek a lelkesi tisztet hordozókra. „Nekünk nem hivatalnokokra, hanem apostolokra van szükségünk — mondotta Ferencz József —, akiket nem kenyérkereset, hanem az ügy szentsége vitt a Jézus zászlaja alá... Ha a tudományban nem emelkedhettek is mindnyájan egyforma színvonalra, a jellemben legkisebb csorbát se tűrjön egyik is magán.“ Simén Domokos, a fiatalon elhunyt teológus így szólott a lelkészjelöltekhez: „A hivatal, melyet magatokra vállaltok, sokkal szentebb és fontosabb, mint hogy az Isten segedelme és felelősségérzete nélkül be lehetne tölteni. Határozzátok el magatokat tántoríthatatlan léptekkel, minden érdek nélkül munkálni, előmozdítani Isten országát.“

Az idézett gondolatok általánosságban ma is jellemzők. Milyen ember legyen a lelkész? Éplelkű, Isten- és emberszerető jézusi tanítvány, akinek élete az ember és a haza önfeláldozó szolgálata. A lelkész az evangéliumi „só és világosság“ hivatását vállaló ember kell hogy legyen, aki útmutató és példaadó úgy magánéletében, mint a gyülekezetben. Mint hivatásának élő ember kötelessége megérteni híveinek, gyülekezetének igényeit és teljesíteni a „lelkész“ iránt táplált várakozásokat.

3. *Mit vár a gyülekezet a lelkésztől mint prédikátortól?* A jézusi evangélium igazságainak öntudatos hirdetését, értelemmel és meggyőződéssel, a kor színvonalán.

A szavak lélekalkító és lélekmeghatározó erejűek. Abban a tudatban kell a szószékre állni, hogy szavunkat figyeli a hit embere.

A következetesség és tudatosság szépíti meg az igazságot. Az én szívem így lesz a gyülekezet szíve és az én igazságom a gyülekezet igazsága. Az egyik hívem mondotta: én azt akarom, hogy aki a szószékről szól, bátran és világosan, félreérthetetlenül szólja a kendőzetlen, szellemet és lelket építő gondolatot.

A szellemileg ép, lelkiileg kiegyensúlyozott hívő a jelen istenhitét várja a lelkésztől teológiai felfogásban, imában, egyházi beszédben, bibliamagyarázatban. Van olyan prédikátor, aki nem tud megszabadulni az elavult, elcsépelet szavaktól, melyek tartalmatlanok. Híveinket nagykorúaként kell kezeljük és minden megnyilatkozásunkban felelősen kell eljárunk. Ebből a szempontból kell átnézni szertartásainkat is és a szükségessé vált teológiai reformot végre kell hajtunk. Ez vonatkozik a keresztre és temetésre is. A temetési szertartásnál vigyázni kell arra, hogy mit és hogyan mondunk. Fejtsük ki világosan, félreérthetetlenül az

életről, halálról vallott nézeteinket. Foglalkoznunk kell a búcsúztatók ügyével is. A verses búcsúztató kompromittálja az egyházat, a lelkesi kart és a temetési szertartást. És mégis zengenek a paródiába illő verselmények. Jó lenne, ha egyházunk megértetné a régi közmondást az illetőkkel, hogy „aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul.“ A hívek izlését művelni, fejleszteni, ez a lelkész igazi kötelessége, nem pedig az, hogy talmi értékű portékákkal megrontsa.

Mivel teológusok között vagyunk, hadd szóljak pár szót imáink hitelvi problémáiról. Tudomásul kell vennünk, hogy a hitelmény kialakulása tiszta, határozott hitelvi alapot kíván. Tudnunk kell, ki és milyen az Isten, akit mi imáinkkal keresünk, mivel tartozunk neki s mit suttog az imádkozó lélek. Ünnepeink tartalmának ismertetésénél is fontos a tisztaság, minden homály kerülése.

A lelkész magas színvonalon prédikálni csak úgy tud, ha arra szellemileg felkészült. Olvasni értelmesen, jegyzeteket készíteni olvasmányainkból, és ezt állandóan tenni, ez a lelkész kötelessége. A gyülekezeti tag gazdagodni akar a templomban, s ha ezt nem éri el, ha a lelkész vérszegény prédikációval bocsátja el, elszokik a templomtól. Nem egy gyülekezeti tag a gazdag könyvtárral rendelkező lelkészére büszkeséggel tekint, mert tudja, hogy a szellemi vagyon neki kamatozik, gyümölcseit ő is élvezheti. Az egyik esperesi jelentésében azt írtam volt, a lelkészek tevékenységéről beszélve, hogy sajnos vannak papok, akiknek házában sok a perzsa, a jólétre utaló berendezési tárgy, de hiányzik az értelmiségi ember legnagyobb kincse, a könyv. Sivár az ilyen papilakás. Szükséges, hogy a lelkészjelöltek már tanulmányi idejük alatt gyűjtsék a szellemi táplálékot, mert a gyülekezetben azonnal sorompóba kell állni. Ne feledjétek azt se, hogy a gyülekezetekben alkalom adódik az összehasonlításra is, mivel gyakran kell szolgálni más felekezetek lelkészeivel. Adja meg minden lelkész gyülekezetének azt a boldog elégtételt, hogy büszke legyen az ő papjára.

4. *Mit vár a gyülekezet a lelkésztől, mint lelkigondozótól?* A lelkész és hívek kapcsolata csak a barátság, a kölcsönös jóakarát alapján képzelhető el. Elsőrendű kellék tehát, hogy a lelkész legyen alkalmas személy erre a feladatra. A lelkész Jézus evangéliumát és Istenországa munkásainak tanítását hirdeti. Legyen hát Jézus tanítványa, akinek életét nem a szavak, hanem a tettek igazolják. Tanítani, nevelni másokat — példája által tud a lelkész, nem másképpen. A gyülekezet ezen a téren is várja a példaadást. A lelkesi lakás. a hívek otthona, ahol az én hívem igényli az én testvéri szívemet. Sokszor halljuk, hogy milyen könnyű a lelkésznek az élete. Hetente egyszer prédikál és aztán egy hétig élheti a maga életét. Sajnos, nagyon sok papról ez el is mondható. Van, aki tespedéssel tölti napjait, van aki kártyajátékokban találja élvezetét, van, aki üzleti spekulációkból akar vagyont gyűjteni; vannak sokan, akik mindenben szorgalmasak, csak éppen a gyülekezet gondozásában buknak meg, mérhetetlen kárt okozva. Ismertem olyan lelkészt, akiről az volt a vélemény: papnak jó volt, de embernek hitvány. „Ne szavad, hanem életed legyen a legszébb prédikáció“, mondja Amiel. A könnyeket csaló, érzelmeket megremegtető prédikáció csak üres dikció, ha nincs „aranyfedezete“.

A lelkigondozásnak nem lehetnek sablonjai. A sajátosságokat kell helyes elemzőkészséggel feltárni és annak alapján alkotni meg a programunkat.

5. Mit vár a gyülekezet a lelkésztől mint hivatalnoktól?

Bár a lelkész apostol kell hogy legyen, de ugyanakkor hivatalnok is. A gyülekezet elvárja, hogy lelkésze ezen a téren is megfelelő képzettséggel rendelkezzen. A teológus évek feladata, hogy erre a munkára a lelkész felkészüljön. Meg kell ismerni a hivatal, az ügyvitel „titkait“, ismernie kell az anyakönyvek kezelését, az iktatással, levelezéssel kapcsolatos tennivalókat, jártasnak kell lennie a jegyzőkönyvek szerkesztésében és a vagyonkezelés problémáiban. Sajnálatos helyzete van annak a lelkésznek, aki ügyviteli munkáját csak külső segítséggel tudja elvégezni. Ilyen esetben számolnia kell azzal, hogy hívei szemében nagyot csökken „árfolyama“.

Légációban és tanulmányi évei alatt saját egyházközségében kell megtanulnia a lelkészi ügyvitel szabályait. A teológiai intézet nemcsak tudósokat kell képezzen, hanem elsősorban gyakorló lelkészeket, akik rendelkeznek a megfelelő gyakorlati ismeretekkel.

Egyházunknak szakmailag képzett, lelkileg, erkölcsileg megfelelő lelkészekre van szüksége. A teológiai intézetben tanuló lelkészjelöltektől azt várjuk, hogy tekintsék a lelkészi pályát hivatásnak, készüljenek annak méltó betöltésére. Ne higgyék, hogy ez a kenyér könnyű kenyér; eredményeket ezen a pályán is csak nehéz, odaadó tevékenység árán lehet elérni, de el lehet érni, csak merni és akarni kell, vaskövetkezetességgel, hittel, szorgalommal és munkával.

KOLCSÁR SÁNDOR

HOGYAN KÉSZÜLUNK A SZÓSZÉKI SZOLGÁLATRA

Az unitárius istentisztelet lényege nem a liturgia, hanem a szószéki szolgálat. Az istentisztelet központjában a prédikáció áll, melynek milyensége a lelkész személyiségétől és felkészültségétől függ. A prédikáció és a lelkész személyisége a templomlátogatás meghatározó tényezője. Mikor új lelkész kerül egy gyülekezetbe, a templomlátogatás ugrásszerűen megnő. A hívek kíváncsiak, eljönnek, hogy lássák, megismerjék, meghallgassák az új lelkészt. A lelkésznek kezdettől fogva úgy kell szolgálatait végeznie, hogy ez az érdeklődés ne csak az első pár hónapra, hanem folyamatosan biztosítva legyen. Az érdeklődés fenntartása érdekében a lelkész számára adva van:

- a) a gyülekezet, a templomban megjelenő hívek, akiknek prédikál;
- b) az evangélium, amit hirdet;
- c) saját maga: a hivatástudattal és felkészültséggel rendelkező lelkész, aki a gyülekezetnek hirdeti az evangéliumot, építi Istenországát.

A *szószéki szolgálatra* készülő lelkésznek tudnia kell azt a tényt, hogy a gyülekezet összetétele, érdeklődési köre, problémája sokrétű. Van, aki megszokásból jön a templomba, van, aki kíváncsiságból, van aki lelki szomjúságból; van akit bizonyos problémák foglalkoztatnak. A gyülekezetet alkotó hívek többsége lelki szomjúságból. Ezt kell szem előtt tartani, ennek megfelelően kell prédikálni. A *prédikáció anyaga*: a próféták, Jézus tanítása és példaadása.

I. Mikor kezdődik a prédikációra való felkészülés?

Nagyon fontos ennek a kérdésnek a tisztázása. Vannak ugyanis lelkészek, akik szerint nem kell előre készülni, mert a szószéken megszáll az ihlet és a teológiai tanulmányok eredményeképpen magától jön a beszéd. Ez a felfogás téves és romboló. Felfogásom szerint minden szolgálatra előre alaposan fel kell készülni. A prédikáció csak úgy magától nem születik meg. Mikor kezdődik a készülés? Nem vasárnap reggel, pár órával az istentisztelet előtt, nem is csak szombaton délután. Szerintem a készülés a hét első napjával, hétfővel kezdődik. S ha ez valamilyen közbejött ok miatt nem kezdődhetik meg már a hét első napján, a hét